

**ASPECTE PRIVIND ÎMPRUMUTUL DIN TURCĂ
ÎN DIALECTUL AROMÂN PE BAZA
*ATLASULUI LINGVISTIC AL DIALECTULUI AROMÂN****

ALECSANDRA CIOCĂRLAN

Am ales să structurez demersul de cercetare a dialectelor aromân și meglenoromân, cu raportare la dialectul dacoromân, pe baza *Atlasului lingvistic al dialectului aromân* al cărui autor este Nicolae Saramandu, editor Manuela Nevaci, volumul I fiind apărut la Editura Academiei Române în anul 2015, întrucât acest atlas reprezintă munca de o viață a domnului Nicolae Saramandu, însumând peste 30 de ani de anchete dialectale, în 61 de puncte de anchetă, și reprezintă cea mai amplă cercetare de geografie lingvistică pentru dialectul aromân.

Pentru realizarea *Atlasului lingvistic al dialectului aromân (ALAR)*, domnul Nicolae Saramandu a efectuat îndelungate cercetări de teren în 61 puncte de anchetă în Bulgaria, Republica Macedonia de Nord, Grecia, Albania, cuprinzând într-o imagine de ansamblu întregul areal aromânesc: de la munții Balcani în nord, până în Tesalia, Acarnania și Etolia în sud, de la mările Adriatică și Ionică în vest până la Marea Egee în est. Punctele de anchetă sunt împărțite după cum urmează: 32 în Grecia, 12 în Albania, 9 în Republica Macedonia de Nord și 8 în Bulgaria.

Atlasului lingvistic al dialectului aromân permite, pentru prima oară, delimitarea graiurilor aromâne din perspectivă spațială. Acest lucru este o inovație față de atlasele lingvistice anterioare și reprezintă un progres important în domeniul dialectologiei și al geografiei lingvistice. În aria balcanică bilingvismul, care este activ, se manifestă la nivel dialectal prin contactul direct dintre vorbitorii de limbi diferite. Acest fapt se relevă cu precădere din studiul tuturor graiurilor aromânești, care pot fi identificate și descrise pentru prima oară, în mod amănunțit, pe baza prezentului atlas.

Pentru realizarea atlasului autorul a utilizat chestionarul *Noului Atlas lingvistic român* care are două mii de întrebări, plus chestionarul special despre păstorit, ocupație specifică aromânilor (în total 2543 întrebări), făcând posibilă compararea materialului dialectal aromânesc cu cel cuprins în atlasele regionale ale dacoromânei. Prin utilizarea chestionarului ALAR I a căpătat o bază comună de comparație cu dialectul dacoromân.

Volumul întâi al atlasului cuprinde răspunsurile la capitolul „Corpul omenesc (părțile corpului, boli, însușiri fizice și mentale)” din *Chestionarul Noului atlas lingvistic român* (întrebările 58–463).

Întrebările din chestionar au fost grupate în 274 de hărți lingvistice, realizate cu un program informatic de editarea volumului. Spre deosebire de alte atlase, materialul din hărțile lingvistice este cuprins și în *listele* care însoțesc hărțile. Hărțile permit observarea cu ușurință a

---

* This work presented in this paper was supported by the research grant from the Romanian National Authority for Scientific Research and Innovation CNCS = UEFISCDI, project no PN-III-P4-ID-PCE-2020-0451.

ariilor lingvistice, iar listele cu materialul necartografiat permit observarea a numeroase fapte de ordin fonetic, morfologic, lexical caracteristice graiurilor, care nu au fost semnalate în lucrări anterioare. Realitatea dialectală ilustrată de prezentul atlas e mult mai complexă decât cea cunoscută până în prezent.

Anterior apariției ALAR I, amintim existența a două atlase: unul publicat de lingviști germani Dahmen și Kramer, în două volume, 1985, 1994, și altul de Petru Neiescu în 1997. S-au folosit chestionare cu un număr limitat de întrebări (Chestionarul lexical al „Atlasului limbilor Europei” în atlasul Dahmen / Kramer, care are 312 hărți, și un chestionar special în atlasul publicat de Petru Neiescu, care are 212 hărți). Recent, Manuela Nevaci a efectuat cercetări de teren la aromânii din Republica Macedonia de Nord, Grecia și Albania, prezentând, din perspectiva geografiei lingvistice, particularități ale graiurilor aromânești actuale (Nevaci 2018: *Convergențe lingvistice balcano-romanice în dialectele românești sud-dunărene*).

Un alt lucru care aduce plusvaloare prezentului atlas îl reprezintă faptul că fiecare localitate anchetată beneficiază de o mini-monografie. Mini-monografiile au lungimi variabile în funcție de cât de multe date a putut strânge, la momentul respectiv, despre fiecare localitate.

“**Structura monografiilor** este următoarea:

1. Așezarea geografică a localităților anchetate.
  2. Locurile de origine a românilor stabiliți în acele localități.
  3. Nume de familie întâlnite cu precădere în acele localități.
  4. Nume de bărbați și femei întâlnite cu precădere în acele localități.
  5. Porecle de bărbați și femei¹.
  6. Date despre informator:
    - Statutul socio-profesional (vârstă, sex, studii² și meserie)
    - Date despre familia acestuia.
    - Uneori ancheta conține și date despre calitatea informațiilor oferite de informator. Spre exemplu, subiectul informator din localitatea cu numărul șapte Bujdovo, Republica Macedonia de Nord, dă răspunsuri prompte, clare și are proprietatea termenilor fiind un bun păstrător al graiului grămostean. Deși mini-monografiile satelor și comunelor respectă în mare același tipar, atunci când există posibilitatea de a culege mai multe informații de la subiectul chestionat mini-monografiile își pot schimba lungimea, la scheletul de bază adăugându-se o nouă informație. Spre exemplu: mini-monografia din satul Úbovo, din Republica Macedonia de Nord, conține, pe lângă datele amintite mai sus, și câteva date suplimentare privitoare la originea și numele aromânilor aflați în împrejurimi, altfel spus, istoria locuitorilor care s-au așezat pe acele meleaguri”³.
- (Alecsandra Ciocărlan, în FD, XXXVIII, 2019, p. 203–205).

¹ Observăm că porecele de bărbați sunt mai numeroase decât cele ale femeilor.

² Majoritatea informatorilor au doar ciclul primar, cu toate acestea unii dintre ei reușesc să cunoască două sau chiar trei limbi străine la un nivel de bază. Unii dintre informatori sunt autodidacți. De exemplu: Subiectul informator din localitatea cu numărul trei Razlòg, Bulgaria este autodidact, învățând singur să scrie și să citească. Cunoaște limbile greacă și turcă. Subiectul informator din localitatea cu numărul șapte Bujdovo, Republica Macedonia de Nord este autodidact învățând singur să scrie și să citească. Cunoaște limbile greacă bulgară și turcă.

³ Nicolae Saramandu, Emil Țircomnicu, Manuela Nevaci, Călin Alexa „*Lucrări vizuale*” *etnolingvistice la aromânii din Republica Macedonia – Ohrida, Struga, Crușova: memorie, tradiție, grai, patrimoniu*, București, Editura Universității din București, 2018, 196 p., în *Fonetică și dialectologie*, XXXVIII, 2019, p. 203–205 (Alecsandra Ciocărlan).

Pentru a ilustra caracteristicile atlasului și pentru a oferi un exemplu de aplicare a informațiilor conținute în atlas, vom oferi ca exemplu o analiză a trei hărți: harta 53. CERCEL (pentru chestiunea 137), harta 95. GĂLĂGIE (pentru chestiunea 228) și harta 180. RINICHI (pentru chestiunea 322), care constituie în prezent o parte din teza mea doctorală, *Împrumuturi din turcă în dialectele aromân și meglenoromân cu raportare la dialectul dacoromân*.

HARTA 53. CERCEL [137]

În harta 53 din ALAR I, pentru chestiunea 137. CERCEL sunt înregistrați doi termeni care formează două arii dialectale:

- *miŋgúș^h*; *-gúș^h* 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26, 31.
- *vçárj*; *ver^h* [f.] 12, 13, 18, 20, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 46, 49, 51, 52, 54, 55, 58.

Se adaugă, ca termen izolat:

- [ε] *scularákj*; *-rák* [f.] 33

Începem analiza noastră cu distribuția termenului împrumutat din turcă.

Prima arie dialectală este formată din răspunsul *miŋgúș^h*; *-gúș^h* < tc. *menguioúch* ‘cercel’, și variantele sale fonetice.

Aria cuprinde toată Bulgaria: 1 Blagoevgrad, 3 Razlog, 4 Batac, 5 Bachîța, 6 Bujdova, 8 Papaceair, 9 Şatra, 10 Lopova, unde se vorbește graiul grămostean; 2 Coceani, 7 Ubovo, 11 Cruşova din Republica Macedonia de Nord, tot cu grai grămostean; 14 Beala de Jos din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărşerot; 15 Gopeş din Republica Macedonia de Nord, cu grai gopeşean; 16 Molovişte din Republica Macedonia de Nord, cu grai moloviştean; 17 Tâмова din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean; 19 Livezi, 26 Nevesca și 31 Deniscu din Grecia, cu grai grămostean; 21 Nicea din Albania, cu grai grabovean; 22 Greava din Albania, cu grai grabovean.

În localitatea 21 Nicea din Albania, cu grai grabovean, avem două răspunsuri concurente: *miŋgúşă*; *-gúş^h*, [*] și *vçrǎ*; *vçr^h* < lat. *viria*.

A doua arie dialectală cuprinde localitățile: 12 Poroj de Sus din Grecia, cu grai pindean; 13 Beala de Sus din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărşerot; 18 Nijopole din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărşerot; 20 Gramaticova de Sus din Grecia, grai fărşerot; 23 Pleasa din Albania, cu grai fărşerot; 24 Corcea din Albania, cu grai fărşerot; 25 Cândrova Grecia, cu grai fărşerot; 28 Veriadin Grecia, cu grai pindean; 29 Xirolivad din Grecia, cu grai pindean; 30 Cutali din Albania, cu grai fărşerot; 32 Samarina din Grecia, cu grai pindean; 35 Turia din Grecia, cu grai pindean; 36 Aminciu din Grecia, cu grai pindean; 37 Diviaca din Albania, cu grai fărşerot; 38 Fier din Albania, cu grai fărşerot; 40 Avdela din Grecia, cu grai pindean; 41 Giurgea din Grecia, cu grai pindean; 46 Guduvazda din Grecia, cu grai pindean; 49 Cuţufleani din Grecia, cu grai pindean; 51 Livadi Olimpou din Grecia, cu grai pindean; 52 Horopani din Grecia, cu grai fărşerot; 54 Cristalopiyi din Grecia, cu grai fărşerot; 55 Moscopole din Albania, cu grai fărşerot, și 58 Selenița din Albania, cu grai fărşerot.

În această arie dialectală apare răspunsul: *v÷ărş*; *ver-* [f.] < lat. *viria* și variantele sale fonetice.

În localitatea 33 Palioseli din Grecia, cu grai pindean, s-a notat un împrumut din greacă: [ε] *scularákj*; -rák [f.] < gr. σκουλαρίκι ‘cercei’.

HARTA 95. GĂLĂGIE [228]

În Harta 95 din ALAR I, termenii înregistrați pentru chestiunea 228. GĂLĂGIE sunt:

- *hálat*^U 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
- *vrǎivǎ* 11, 20, 16, 36, 59
- *gurultíj* [σ] *hálat*^U 12
- *gurultíj* 13, 15, 17
- *șămătă* 14, 38, 58
- *lǎivǎ* 18, 28, 29, 31, 35, 40, 41
- *cǎvgǎ*, *hálat*^U 19
- *șumătă* 21, 22, 23
- *șîmătă* 24
- *șimătă*; -*táđ*, *fasarije* 26
- [σ] *lávâ* 35
- *lávâ* 28, 29, 39, 40, 41, 49, 51
- *lávâ*, *fâsârie* 25, 32
- [σ] *gúlurdie* 37
- *lǎivǎ*, *cǎlbǎǎke*, *șîmătă* 52
- *fasarii* 50
- *ayurlare*, *șimătă*, *fasarie* 53
- *zălǎhii* 54
- *șâmătă* 38, 58
- *șemătă*, *vrǎivǎ* 59

Începem analiza noastră cu distribuția termenilor împrumutați din turcă.

Cel mai răspândit termen este *hálat*^U < tc. *hâlat* și formează arie dialectală în localitățile din Bulgaria și Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean: 1 Blagoevgrad, 2 Coceani, 3 Razlog, 4 Batac, 5 Bachița, 6 Bujdova, 7 Ubovo, 8 Papaceair, 9 Șatra, 10 Lopova.

În localitatea 19 Livezi din Grecia, cu grai grămostean, împrumul din turcă *cǎvgǎ*; -*gáđ* (< tc. *qavgha* ‘ceartă’) este concurat de *hálat*^U.

Cuvântul *vrǎivǎ* (< bg. *vrěva* ‘zgomot’) formează arie dialectală în localitățile 11 Crușova din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean, și 20 Gramaticova de Sus din Grecia, cu grai fărșerot. Observăm că aceeași formă este conservată în două graiuri ale aromânei.

În localitatea 15 Gopeș din Republica Macedonia de Nord, cu grai gopeșean forma *vrǎivǎǎ* este concurată de împrumutul turcesc *gúluntii* < tc. *gurulti* ‘ceartă, zgomot puternic’.

În localitatea 16 Moloviște din Republica Macedonia de Nord, cu grai moloviștean a fost înregistrat răspunsul *vrǎivǎ*. Un răspuns similar [σ] *vrǎivǎ* s-a înregistrat și în localitatea 36 Aminciu din Grecia, cu grai pindean.

În localitatea 59 Andon Poçi din Albania, cu grai fărșerot, forma *vrǎivǎǎ* < tc. *velvéle*, este concurată de *șemătă* < tc. *chamata* ‘zgomot’.

Cuvântul *lǎivǎ* (< gr. *λάβα* ‘zgomot’) formează o arie dialectală în punctele de anchetă: 18, 25, 35, 28, 29, 39, 40, 41, 51, 31, 32, 33, 48 și 52. Localitățile înglobate în această arie dialectală sunt: 18 Nijopole din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot; 25 Cândrova din Grecia, cu grai fărșerot; 28 Veria din Grecia, cu grai pindean; 29 Xirolivad din Grecia, cu grai pindean; 31 Deniscu din Grecia, cu grai grămostean; 32 Samarina din Grecia, cu grai pindean; 33 Palioseli din Grecia, cu grai pindean; 35 Turia din Grecia, cu grai pindean; 39 Perivoli din Grecia, cu grai pindean; 40 Avdela din Grecia, cu grai pindean; 41 Giurtea din Grecia, cu grai pindean; 51 Livadi Olimpou din Grecia, cu grai pindean și 52 Horopani din Grecia, cu grai fărșerot.

Cuvântul *șămătǎ* (< tc. *chamata* ‘scandal’) formează arie dialectală în punctul de anchetă 13, 14, 38, 21, 22, 23, 24, 26, 58, 59. Localitățile cuprinse în această arie dialectală sunt: 13 Beala de Sus din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot; 14 Beala de Jos din Republica Macedonia de Nord cu grai fărșerot; 38 Fier din Albania, cu grai fărșerot; 21 Nicea din Albania, cu grai grabovean; 22 Greava din Albania, cu grai grabovean; 23 Pleasa din Albania, cu grai fărșerot; 24 Corcea din Albania, cu grai fărșerot; 26 Nevesca din Grecia, cu grai grămostean; 58 Selenița din Albania, cu grai fărșerot; 59 Andon Poçi din Albania, cu grai fărșerot.

În localitatea Beala de Sus, din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot, s-au obținut două răspunsuri: *gurultîǎ* și *șămătǎ*, ambele împrumuturi din turcă. În localitatea 12 Poroii de Sus, cu grai pindean, *gurultîǎ* apare alături de alt împrumut din turcă, *hǎlat* [!].

În localitatea 59 Andon Poçi din Albania, cu grai fărșerot, sunt înregistrate un împrumut din turcă: *șemătǎ* ‘dispută, ceartă, discordie, conflict’ și altul din bulgară: *vrǎvǎ* ‘zgomot’.

În localitatea 53 Pisuderi din Grecia, cu grai fărșerot (+ grabovean) s-au înregistrat formele: *ayurlǎre*, *șimătǎ*, *fasarie*. Primul cuvânt este o variantă de la *aurlare* ‘urlare’ < lat. **ur(u)lare* < *ululare*. Cel de-al doilea cuvânt, *șimătǎ*, este de origine turcă. Cel de-al treilea răspuns înregistrat în localitate, *fasarie*, este un împrumut prin filieră greacă (gr. *φασαρία*) din limba franceză (fr. *fâcherie*).

Cuvântul *cǎvgǎ* (< tc. *kavgha*) este înregistrat în localitatea 19 Livezi din Grecia, cu grai grămostean, unde păstrează același înțeles ca în limba de proveniență, ‘ceartă’.

Cuvântul *fāsarie* este înregistrat izolat și în localitatea 50 Nea Zoi din Grecia, cu grai pindean. Și ca al doilea sau al treilea răspuns, împreună cu *lǎivǎ* în localitățile 25 Cândrova din Grecia, cu grai fărșerot; 32 Samarina din Grecia, cu grai pindean și cu *șămătǎ*, în localitățile 26 Nevesca din Grecia, cu grai grămostean și 53 Pisuderi din Grecia, cu grai fărșerot.

Cuvântul *zǎlǎhîi* (< alb. *zallahî*), notat în punctul de anchetă 54, localitatea Cristalopiya din Grecia, cu grai fărșerot, nu este atestat în DDA.

HARTA 180. RINICHI [322]

În harta 180. RINICHI din ALAR I, termenii înregistrați pentru chestiunea 322 sunt:

- *bǎréc* [!]; -rét 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 19, 25, 31, 33, 36, 39, 40, 52
- *buburéc*; -rét 11, 12, 15, 16, 17, 20, 26, 28, 29, 32, 33, 36, 39, 40, 51
- *arík* [!]; *aríkǎ* [n.], *aríkili* [pla.] 13, 14, 35, 38, 41, 54, 55, 58
- *burǎti*; -rét 18
- *ric* [!]; *ric* [!] 21
- [B] *burǎti*; -pét, [*] [R] *arík* [!]; *arík* 23

▪ *apíkʰ; apík* 24

▪ *rik; ~, rikli* [pla.] [n.] 37

Începem analiza noastră cu distribuția termenilor împrumutați din turcă.

Forma *buburéc; -rét* < tc. *bubrek* (DDA, s.v. *buburéc*), cu variante, a fost notată în localitățile 11, 12, 15, 16, 17, 20, 26, 28, 29, 32, 33, 36, 39, 40, 51 astfel: 11 Crușova din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean (*buburéc; -rə̌̌te* [n.]); 12 Poroj de Sus din Grecia, cu grai pindean (*buburéc; -rét, [k] -réti* [n.]); 15 Gopeș din Republica Macedonia de Nord, cu grai gopeșean (*buburécʰ; -rétʰ*); 16 Moloviște din Republica Macedonia de Nord, cu grai moloviștean (*buburécʰ; -réte, -récür* [n.]); 17 Târnova din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean (*buburéc; -brét, [*] buburčă* [pl. n.]); 20 Gramaticova de Sus din Grecia, cu grai fărșerot (*buburécʰ; -rét*); 26 Nevesca din Grecia, cu grai grămostean; 28 Veria din Grecia, cu grai pindean; 29 Xirolivad din Grecia, cu grai pindean (*buburécʰ; -rét*); 32 Samarina din Grecia, cu grai pindean, 33 Palioseli din Grecia, cu grai pindean; 36 Aminciu din Grecia, cu grai pindean (*buburčacʰ; -rə̌̌te* [n.]); 39 Perivoli din Grecia, cu grai pindean ([B] *buburécʰ; -rétʰ*); 40 Avdela din Grecia, cu grai pindean și 51 Livadi Olimpou din Grecia, cu grai pindean (*buburacʰ; -rátʰ*).

Forma: *bărécʰ; -rét*, cu variantele sale fonetice, a fost înregistrată în localitățile 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 23, 25, 31, 33, 36, 39, 40, 52 astfel: 1 Blagoevgrad din Bulgaria, cu grai grămostean; 2 Coceani din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean; 3 Razlog din Bulgaria, cu grai grămostean; 4 Batac din Bulgaria, cu grai grămostean; 5 Bachîța din Bulgaria, cu grai grămostean; 6 Bujdova din Bulgaria, cu grai grămostean; 7 Ubovo din Republica Macedonia de Nord, cu grai grămostean; 8 Papaceair din Bulgaria, cu grai grămostean; 9 Șatra din Bulgaria, cu grai grămostean; 10 Lopova din Bulgaria, cu grai grămostean (*bărécʰ; -rét*); 18 Nijopole din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot (*burčati; -rét*); 19 Livezi din Grecia, cu grai grămostean; 23 Pleasa din Albania, cu grai fărșerot (*bupčati; -pét, [*] [R] apíkʰ; apík*); 25 Căndrova din Grecia, cu grai fărșerot; 31 Deniscu din Grecia, cu grai grămostean (*bărécʰ; -rét*) 36 Aminciu din Grecia, cu grai pindean (*buburčacʰ; -rə̌̌te* [n.]); 39 Perivoli din Grecia, cu grai pindean ([B] *buburécʰ; -rétʰ*); 40 Avdela din Grecia, cu grai pindean, și 52 Horopani din Grecia, cu grai fărșerot (*burécʰ; -rét*).

Cuvântul *arniclu* (< lat. *reniculus*) formează a doua arie în localitățile 13, 14, 21, 24, 35, 37, 38, 41, 54, 55 și 58, astfel: *aríkʰ; arikă* [n.], *aríkili* [pla.] în localitatea 13 Beala de Sus din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot; *aríkʰ; arik* în localitatea 24 Corcea din Albania, cu grai fărșerot; *arniclu; -niclă* [m.] în localitatea 14 Beala de Jos din Republica Macedonia de Nord, cu grai fărșerot; [σ] *ariclu; ariclî* în localitatea 35 Turia din Grecia, cu grai pindean; *arîqʰ; arikî* [n.] în localitatea 38 Fier din Albania, cu grai fărșerot; *arniclu; -niclî* [m.] în localitatea 41 Giurgea din Grecia, cu grai pindean; *arákʰ; arákî* [n.] în localitatea 54 Cristalopiya din Grecia, cu grai fărșerot; *añkʰ; añkă* [n.], *añkili* [pla.] în localitatea 55 Moscopole din Albania, cu grai fărșerot; ?, [*] *añk* în localitatea 58 Selenița din Albania, cu grai fărșerot; *riclu; riclî* în localitatea 21 Nicea din Albania, cu grai grabovean și *rik; ~, rikli* [pla.] [n.] în localitatea 37 Diviaca din Albania, cu grai fărșerot.

S-au înregistrat și două răspusuri izolate, în localitățile 23 Pleasa din Albania, cu grai fărșerot ([B] *bupçati*; *-pét*, [*] [R] *apíkʰ*; *apík*) și 24 Corcea din Albania, cu grai fărșerot (*apíkʰ*; *apík*).

În punctul de anchetă 58, localitatea Selenița din Albania, cu grai fărșerot, subiectul anchetat, inițial nu a știut răspunsul, după care cu ajutorul anchetatorului, a recunoscut forma (? , [*] *añk*).

În dialectul meglenoromân s-a păstrat forma *búbric*; *búbriți* [n.] < tc. *bubrek*.

CONCLUZII

Turcoaicele sunt vestite, atât pentru frumusețea lor, cât și pentru grija acordată veșmintelor și podoabelor. Prin urmare, atrase fiind de înfățișarea femeilor otomane, românele și aromânele au împrumutat accesoriul vestimentar împreună cu denumirea lui. În acest caz, împrumutul din turcă, a pătruns ca împrumut de lux. Cuvântul *miñgúšă*; *-gúš*, concurează cuvântul *vçrǎ*; *vçrǐ*, moștenit din latină.

Pentru harta GĂLĂGIE observăm cum aproape toți termenii care denumesc noțiunea ‘gălagie’ sunt împrumutați. Explicația psiho-sociolingvistică a acestui fapt rezidă în dorința firească, a fiecărui individ, de a trăi într-o comunitate care să tindă spre perfecțiune. Atunci când apar disensiuni motivele trebuie căutate în afara comunității. Ele sunt considerate ca fiind rezultatul unui „rău” exterior, o contaminare datorată factorilor externi. La nivel lingvistic acest lucru se exprimă prin împrumuturi.

Pentru noțiunea RINICHI împrumutul din turcă, a pătruns ca împrumut de lux.

Termenii împrumutați din turcă au o răspândire generală în dialectul aromân, ei încadrându-se în sfere din cele mai diverse, de la bijuterii, la evenimente sociale, părți ale corpului omenesc, etc.

Materialul dialectal, atât cel dispus geolingvistic în hărți lingvistice, cât și cel din note și comentarii aduce noi informații asupra sensurilor cuvintelor din turcă. Termenii împrumutați din turcă au o răspândire generală în dialectele aromân și meglenoromân. Deoarece cuvintele turcești cunosc o largă distribuție, întâlnindu-se în limbile balcanice greacă, albaneză, bulgară, slavă macedoneană, delimitarea împrumuturilor directe de cele făcute prin filieră este, adesea, greu de făcut.

BIBLIOGRAFIE

- Atanasov 2008, 2013, 2015 – Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân (ALDM)*, Editura Academiei Române, București, I, 2008; II, 2013; III, 2015.
- Bloomfield, Leopold 1973, *Language*, Printed in Great Britain, by Compton Printing LTD. London & Aylesbury, 1973.
- Capidan 1932 – Th. Capidan, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Imprimeria Națională, București, 1932.
- Caragiu Marioțeanu/ Giosu / Ionescu-Ruxandoiu / Todoran – Matilda Caragiu Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxandoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.
- Caragiu-Marioțeanu 1975 – Matilda Caragiu Marioțeanu *Compendiu de dialectologie română nord- și sud-dunăreană*, București, Editura Academiei Române, 1975.
- DDA 2013 – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân general și etimologic*, Editura Academiei Române, Ediția a II-a, București, 1974.
- Hristea 1984 – Theodor Hristea, *Sinteze de limba română*, Editura Albatros, București, 1984.

- Mougeon and Beniak 1991 – Raymond Mougeon and Édouard Beniak, *Linguistic consequences of language contact and restriction: The case of French in Ontario*, Oxford: Clarendon, 1991.
- Myers-Scotton, Carol (2006), *Multiple voices: an introduction to bilingualism*, by Blackwell Publishing Ltd, 2006.
- Nevaci 2013a – Manuela Nevaci, *Identitate românească în context balcanic*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2013.
- Nevaci 2013b – Manuela Nevaci, *Dialectele aromân și meglenoromân. Studiu sincron*, Editura Universității, București, 2013.
- Polenakovici 2007 – Haralambie Polenakovici, *Turkiste elementi vo aromaskiot*, Skopje 2007 [Doktorska disertacija odbraneta bo 1939, Zagreb].
- Saramandu 1972 – Nicolae Saramandu, *Cercetări asupra aromânei vorbite în Dobrogea*, București, Editura Academiei Române, 1972.
- Saramandu 1984 – Nicolae Saramandu, „Aromâna”, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 1984;
- Saramandu 2007 – Nicolae Saramandu, *Aromâna vorbită în Dobrogea. Texte dialectale. Glosar*, Editura Academiei Române, București, 2007.
- Saramandu, Nevaci 2013 – Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, *Sinteze de dialectologie română*, Editura universitară, București, 2013.
- Saramandu 2014 – Nicolae Saramandu, *Atlasul lingvistic al dialectului aromân*, volumul I, Editura Academiei Române, București, 2014 (editor: Manuela Nevaci).
- Saramandu 2018 – Nicolae Saramandu, Emil Țîrcomnicu, Manuela Nevaci, Călin Alexa „Lucrări vizuale” etnolingvistice la aromânii din Republica Macedonia – Ohrida, Struga, Crușova: memorie, tradiție, grai, patrimoniu, București, Editura Universității din București, 2018, 196 p., în *Fonetica și dialectologie*, XXXVIII, 2019, p. 203.

Universitatea din București